

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
науково-педагогічної та
навчальної роботи

Тарас ПШЕНИЧНИЙ

2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОКУЛЬТУРА МІСТ І МІСТЕЧОК УКРАЇНИ
для студентів**

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Історія України та культурна антропологія (з поглибленим вивченням іноземних мов)
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022 /2023
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Пилипенко Віктор Володимирович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ («____») «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ («____») «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Пилипенко Віктор Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри етнології та краєзнавства

Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

(підпис)

Протокол №12 від «30» червня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

Наталія ТЕРЕС

(підпис)

Вступ

1. Мета дисципліни полягає в тому, щоб дати студентам наукові дані з таких головних проблем, як етнокультура міст як наукова дисципліна, її сфера та значення; специфічні методологічні проблеми, методи й теоретичні засади, польові дослідження в місті; місто в історії та теорії; перспективи урбанізації; культура міст; міські субкультури; традиційна культура в урбанізованому контексті.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* найважливіші факти, події та процеси розвитку етнокультури міст і містечок України; як збирати етнографічний матеріал у місті; як обробляти та інтерпретувати отримані дані; як готувати звіт про результати антропологічного дослідження в місті.
2. *Вміти* визначати взаємозалежності етнокультурних процесів в містах і містечках; проводити самостійні етнологічні наукові дослідження в місті; складати план роботи, опанувати етику польової роботи в місті; здобувати, аналізувати та архівувати зібрану інформацію.
3. *Володіти навичками* історико-етнографічної роботи у містах та містечках, а також джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

В контексті навчального курсу в книзі будуть розкриті головні проблеми етнокультури міста, подаватимуться матеріали для дискусій, аналізуватимуться сучасні урбанізаційні процеси в Україні. Особливе місце буде приділено питанням міської культури, зокрема, впливу урбанізації на традиційну культуру й навпаки.

У процесі роботи використовуватиметься етнографічний підхід у дослідженні життя в містах і міської культури. Народні міфи й наукові теорії міського життя будуть розглянуті у світлі нещодавніх антропологічних досліджень, насамперед, у містах України. Особливу увагу буде звернуто на культурні процеси в містах: проблему сусідства; міську міфологію та фольклор; соціальну політику в місті тощо.

4. Завдання (навчальні цілі): вироблення вмінь та навичок студентів аналізувати етнокультуру міст і містечок.

Дисципліна «Етнокультура міст і містечок України» має значний світоглядний аспект, що передбачає вироблення в професійних істориків навичок самостійних оцінок і власних суджень щодо розвитку етнокультурних процесів в містах і містечках України.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати історію вивчення міських традицій у вітчизняній і західній традиції	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)	15
1.2.	Знати внесок культурних антропологів у дослідження міст; актуальність дослідження етнокультури українських міст	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання	10
1.3.	Знати місце і роль спостережень в польовому дослідженні. види спостережень; прийоми первинної обробки польових матеріалів.	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання	15
1.4	Знати символіку і міфологія міського простору; символіку предметного оточення; особливості антропологічного дослідження в місті.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування; контрольна робота з тем ЗМ2 (тест)	20
1.5.	Знати як вивчати міський фольклор; субкультури, їх визначення, підходи, типологія, історіографія.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)	10
2.1	Вміти складати план антропологічного дослідження в місті, його загальні принципи та структуру.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування; контрольна робота з тем ЗМ2 (тест)	10
2.2	Вміти складати програми спостережень і програми-провідники для глибинного інтерв'ю.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10
4.1.	Приймати і обґрунтовувати рішення щодо складання звіту про польове дослідження у місті.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3.	1.4.	1.5.	2.1	2.2.	4.1.
Програмні результати навчання (назва)								
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.	+	+		+	+		+	
ПРН 18. Знати основні теоретичні проблеми сучасної культурної антропології, особливості українського менталітету, основні етапи формування української матеріальної і духовної культури та цивілізаційного впливу європейської культури на їх формування.	+	+	+		+			+
ПРН 20.1 Знати специфіку та регіональні особливості багатівікового процесу етно- та націотворення в Україні та провідних зарубіжних країнах.	+			+	+	+		+
ПРН 20.2 Аналізувати та класифікувати етнічні конфлікти, давати етнічну характеристику міграційних процесів сучасного світу.		+		+	+	+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.5. — 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.4., 2.1.— 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. - 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.3. - 15 балів/ 9 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1., 1.5. - 15 балів/ 9 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.4., 2.1. - 20 балів/ 12 балів.
7. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.2., 4.1. - 20 балів / 12 балів

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 5, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 –10.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Місто як об'єкт культурної антропології.			Змістовий модуль 2 Антропологічне дослідження в місті: методика і методологія.			Підсумкови й контрольна робота / залік
45 залікових балів (максимум)			35 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (виконання індивідуальн ого завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуальног о завдання)	Семінари	Модульний контроль	
15 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь,

доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1-2 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю.

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- тема розкрита неповно 6-8 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті.

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (есе):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 13-15 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 10-12 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 7-9 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 4-6 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 1-3 бали.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**.

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На передостанньому семінарському занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (2 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів;
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9 балів;
- Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
- Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 6-7 балів;
- Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 4-5 балів;
- Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі 2-3 балів;
- Відповідь містить значні помилки елементарного рівня 1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат, есе).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Рекомендований мінімум для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та передачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
Частина 1. Місто як об'єкт культурної антропології.				
1	Тема 1. Вступ. Дослідження особливостей життя у містах і міської культури.	2	2	4
2	Тема 2. Місто як об'єкт культурної антропології.	2	2	4
3	Тема 3. Молодіжні субкультури.	2	2	4
4	Тема 4. Міський фольклор.	2		6
5	Тема 5. Семіотика міського простору.	2	1	4
6	<i>Індивідуальна робота 1</i>	-	-	4
7	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	-	1	-
Частина 2. Антропологічне дослідження в місті: методика і методологія.				
8	Тема 9. Польове антропологічне дослідження в місті.	2	2	4
9	Тема 10. Складання плану польового дослідження.	2		6
10	Тема 11. Програма: складання і адаптація до специфічних польових умов.	2	2	4
11	Тема 12. Методика запису нарративу. Спостереження: програма і щоденник.	2	2	4
12	Тема 13. Первинна обробка матеріалів. Складання звіту про польове дослідження.	2	2	4
13	<i>Індивідуальна робота 2</i>	-	-	4
14	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>	-	1	-
15	<i>Підсумкова контрольна робота</i>	-	1	-
ВСЬОГО		20	18	52

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Семінари – 18 год.

Самостійна робота – 52 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

Вебер М. Город. Л., 1923.

Вєрман Р.К. Міграція в місто та соціальна мобільність // Філософська думка. 1983. №4. С. 98–102.

Вивчення молоді на сучасному етапі: питання методології і методики. К., 1996. 232 с.

Горбач А.Н. К вопросу о некоторых методологических аспектах исследования маргинализма // Харьковские социологические чтения – 97. Харьков, 1997. С.84–88.

Горбач А.Н. К вопросу об определении понятия «маргинальная личность» // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. 2001. № 511. С. 40–44.

Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” // Відомості Верховної Ради. 2000. № 27. С. 474–480.

- Київ і кияни: соціологічні хроніки незалежності / За ред. В.М.Ворони та інш. К., 2000. 352 с.
- Мандибурга В. Особливості процесів маргіналізації населення України // Україна: аспекти праці. 1998. № 6. С. 27–34.
- Маргіналізація населення України (Колективна монографія) / За ред. Онікієнка В. К., 1997. 191 с.
- Неклюдов С.Ю. Устные традиции современного города: смена фольклорной парадигмы // Исследования по славянскому фольклору и народной культуре (Studies in Slavic Folklore and Folk Culture). Berkeley, 1997. Вып.2. С. 77–89.
- Прибиткова І. Ми – не маргінали, маргінали – не ми? // Філософська і соціологічна думка. 1993. № 11. С. 70–73. (№ 11–12, 1995).
- Учебный материал по теории литературы. Жанры словесного текста. / Сост. А.Ф. Белоусов. Таллин, 1989.

Додаткові:

- Воспроизводственные процессы города / Под ред. М.Павельсон, К.Катуса. Таллин, 1986.
- Горбач А.Н. Маргинализм как социокультурный феномен // Знание, Культура, Власть: Проблемы философского осмысления. Харьков, 1993. С. 42–44.
- Григорьева И.А. Городская среда и личность // Междисциплинарный подход к проблемам личности и городского образа жизни. Вильнюс, 1983.
- Матяш С. Человек в городе: Социологические очерки. К., 1990.
- Междисциплинарный подход к проблемам личности и городского образа жизни. Вильнюс, 1983.
- Экология города: Учебник. К., 2000.